

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ МУНІЦИПАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ

Статтю присвячено розробці та характеристиці прогностичної моделі управління розвитком муніципальної системи освіти.

Ключові слова: муніципальна система освіти, прогностичні моделі управління розвитком муніципальної системи освіти, мета, принципи, умови, види, засоби, інструментарій управління розвитком муніципальної системи освіти.

Сучасний етап розвитку соціально-економічних і політичних процесів в Україні характеризується значними змінами, що відбуваються в суспільстві, які неминуче торкаються й освіти. Особливо це помітно на регіональному та муніципальному рівнях, оскільки саме тут активно перетинаються загальнодержавні та приватні процеси, кожен із яких, доповнюючи і корегуючи один одного, реалізує найважливіші функції соціальної самоорганізації, визначаючи значущість і місце освітньої системи.

За цих умов актуалізується необхідність реформування муніципальної системи освіти, успішність якої прямо залежить від ефективності управління її розвитком, усіма її ланками. Серед усіх проблем реформування освіти сьогодні на перший план (як у практиці роботи, так і в теоретичному осмисленні) виступає проблема управління розвитком: її вирішення і має бути випереджальним порівняно з іншими змінами системи освіти.

Найактуальнішими ці завдання стали для системи освіти у великих, промислово розвинених містах, до яких належить і Харків. Специфіка таких міст полягає у великому різноманітті життєвих устроїв, потреб, звичок, у різноманітності соціального складу, концентрації науки, культури, виробництва, відсутності відокремлених соціальних осередків тощо.

Проблеми розвитку систем освіти регіону розглянуто в працях М. Артюхова, Г. Єльнікової, О. Лебедева та ін.

Результати проведених досліджень свідчать про наявність низки суперечностей між:

- розгорнутою ініціативою безпосередніх учасників освітньої діяльності та інерційністю організації управління цією діяльністю;
- орієнтацією на ідеї регіоналізації управління системами освіти та відсутністю розроблених шляхів їх реалізації;
- необхідністю вирішення стратегічних і тактичних проблем розвитку системи освіти й управління нею на місцевому рівні та відсутністю науково обґрунтованих механізмів управління розвитком;
- потребами практики управління і науковим обґрунтуванням варіантів конструювання моделей управління розвитком систем освіти різних рівнів.

Мета статті – розробити та обґрунтувати прогностичну модель управління розвитком освіти, визначити критерії оцінювання її ефективності.

Ми розглядаємо муніципальну систему освіти як адміністративно-територіальну цілісну сукупність збалансованих і пов'язаних між собою освітніх й управлінських процесів, що реалізуються відповідними традиційними, корекційними, розвивальними, освітніми та іншими інститутами на території міста для задоволення різноманітних потреб населення на основі схильностей і здібностей дітей за рахунок гуманістичних цінностей та їхньої культурної самобутності [1, с. 61].

Під управлінням муніципальною освітньою системою ми розуміємо цілеспрямований вплив органів управління на освітню систему, що забезпечує її підтримку та цілеспрямований розвиток, збереження або видозміну структури, що сприяє переведенню її в новий якісний стан.

До її складу, крім різного роду освітніх установ, належать установи культури і спорту, додаткової позашкільної освіти, екстернату, сімейної освіти, що надають освітні послуги населенню. Головною структурною ланкою муніципальної системи освіти є освітній округ, у центрі уваги якого перебуває особистість дитини, її самопізнання, саморозвиток. Сукупність освітніх округів у муніципальній системі освіти дає змогу вирішити комплекс управлінських завдань, що гарантує повну самостійність освітніх установ, структурування освітнього процесу, який здійснюється на підставі рівневої та профільної диференціації.

Муніципальну систему освіти можна вважати розвинутою, якщо в ній відбуватимуться такі зміни: збільшення освітніх установ; підвищення кількості освітніх програм, що дають змогу максимально врахувати потреби та схильності дітей; вироблення й реалізація власної стратегії розвитку; зростання відкритості системи.

Управляти розвитком – означає на підставі вивчення і теоретичного осмислення нагромадженого досвіду, аналізу існуючих у системі освіти тенденцій визначити перспективи та пріоритетні напрями розвитку муніципальної системи освіти й перерозподілити ресурси на вирішення цих завдань, а також корегувати мету і завдання, проводити експериментальну перевірку ідей, експертне оцінювання варіантів управлінських рішень, прогностичних моделей.

Ознаки керованості розвитком освітньої системи міста: відповідність перетворень, що відбуваються в ній, прогнозованим; створення умов для мотивації управлінських і педагогічних кадрів на діяльність у мінливих умовах розвитку; оволодіння управлінською системою засобами управління, що забезпечують розвиток системи в разі збереження її цілісності та стійкості.

Розроблена нами прогностична модель управління розвитком муніципальної системи освіти містить: мету, завдання, принципи, засоби, умови та інструментарій управління розвитком (див. рис.).

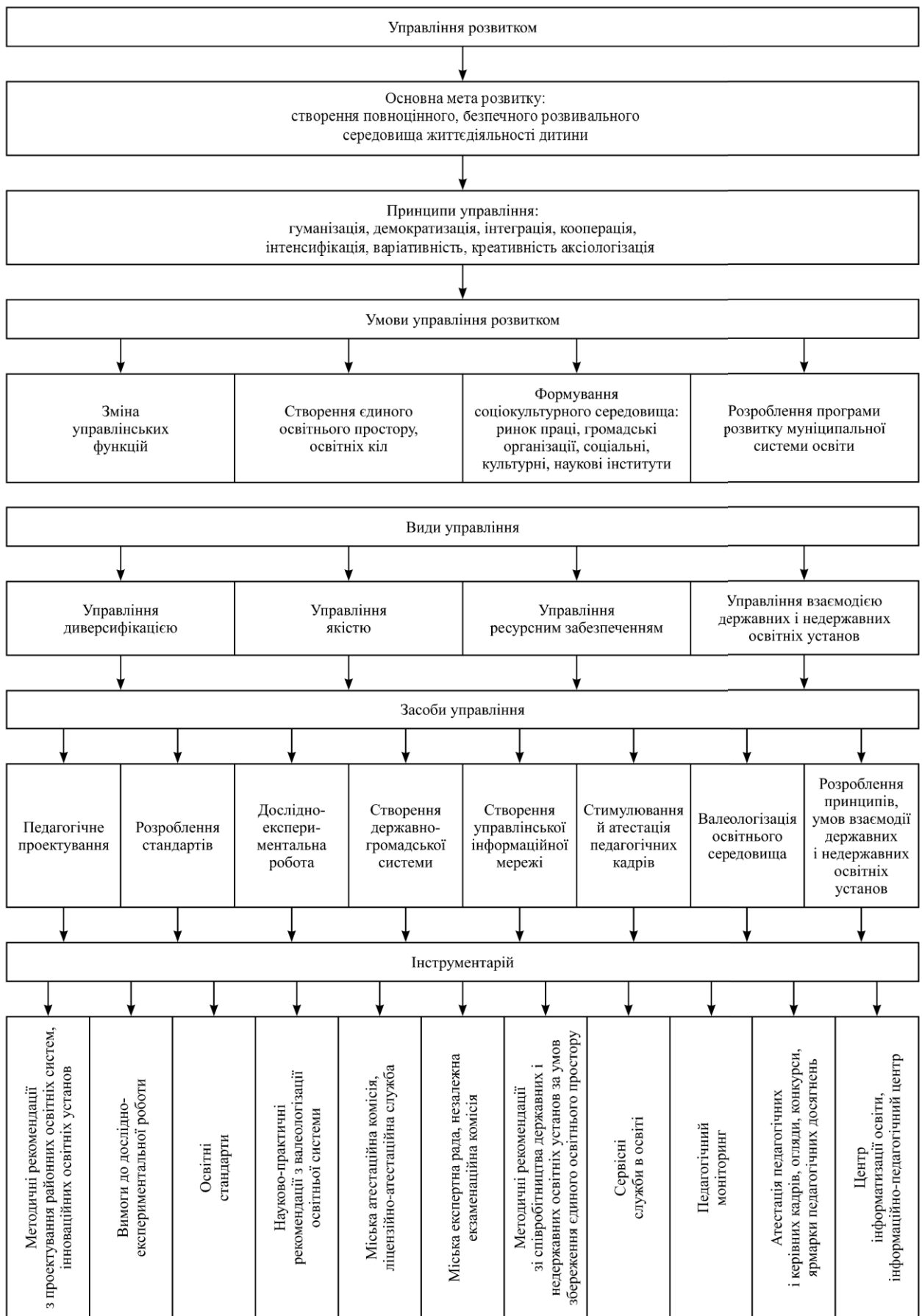

Рис. Модель управління розвитком системи освіти у великому місті

Прогностичність запропонованої моделі виявляється в тому, що від адміністративного формування мережі установ освіти, що характеризує розвиток освітньої системи міста через збільшення кількості учнівських місць і шкіл, органи управління переходять до проектування районних освітніх систем, у яких усі елементи системи освіти об'єднуються у сферу освітніх послуг, у центрі якої – учень з його потребами, здібностями. При цьому враховуються ресурсні можливості, історичні, наукові, культурні традиції міста.

Як центральну ланку структури розробленої моделі ми виокремлюємо види управління розвитком муніципальної системи освіти, які одночасно є й умовами її розвитку: управління диверсифікацією, якістю, демократизацією, взаємодією державних та недержавних освітніх установ, ресурсною підтримкою розвитку освіти.

На підставі комплексу виділених методологічних підходів і врахування варіантів соціального замовлення на освітні послуги ми розробили організаційну структуру управління розвитком муніципальної системи освіти, побудовану за принципом вертикально-горизонтальних зв'язків, виділили рівні управління, характеристики управлінського апарату, що відповідають сучасним вимогам.

Важливим із позиції завдань нашого дослідження є запровадження до структури апарату управління відділу функціонального компонента забезпечувальної підсистеми, що складається із взаємопов'язаних центрів діагностики, здоров'я, розвитку особистості, захисту сім'ї й дитинства, медично-психологічних служб.

На основі реалізації принципу програмно-цільової організації управління здійснено інтеграцію управлінських зусиль щодо розв'язання конкретної проблеми, яка залежить від участі багатьох суб'єктів управління.

Зміст управління розвитком системи освіти визначено такими функціями: системно-прогностичною, соціально-екологічною, регіоноутворювальною, культурно-творчою, ціннісно-орієнтаційною, креативною, захисно-гуманітарною, нормативно-регулюючою.

Реалізація розробленої моделі управління розвитком муніципальної системи освіти вимагає розроблення педагогічної технології, метою якої є переведення системи освіти в режим розвитку на підставі принципів демократизації та гуманізації. Спираючись на розроблену прогностичну модель управління освітою і на наявний у теорії й практиці вітчизняний досвід створення технологій управління, ми припустили, що технологія управління розвитком муніципальної системи освіти є певним комплексом, складовими якого є визначені нами види управління розвитком з відповідними їм засобами та інструментарієм: управління диверсифікацією муніципальної системи освіти; управління взаємодією державних і недержавних освітніх установ за умов муніципалізації системи освіти; ресурсна підтримка і педагогічний моніторинг управління розвитком.

Детальне вивчення психолого-педагогічної літератури дало змогу встановити, що управління диверсифікацією муніципальної системи освіти

є одним із важливих видів управління розвитком системи освіти. Сутність диверсифікації освіти полягає в різноманітті освітніх програм, що враховують індивідуальні особливості дитини, задовольняють різноманітні освітні запити учнів та їхніх батьків. Провідним засобом управління диверсифікацією муніципальної системи освіти є дослідно-експериментальна робота, умови, за яких вона стає механізмом управління диверсифікацією. Формуються нові види управлінської діяльності: дослідження й формування ринку освітніх послуг; проектування нових видів освітніх установ і програм; організація опосередкованого контролю за результатами шляхом оцінювання незалежними службами та ін. Новий зміст функцій управління сприяє реалізації управлінських завдань, що мають дослідний характер, за широкого залучення всіх зацікавлених суб'єктів системи освіти до їх вирішення [4, с. 52].

Висновки

1. Сучасний стан теорії муніципальної системи освіти не відповідає вимогам сьогодення і потребує серйозного переосмислення та вдосконалення.

2. Основні компоненти муніципальної системи освіти великого промислово розвиненого міста: освітні стандарти; різноманітні варіанти освітніх програм; диференційована мережа освітніх установ; система державних органів управління; державно-суспільні незалежні органи, що забезпечують експертизу результативності роботи всіх компонентів системи.

3. Розроблено прогностичну модель управління розвитком муніципальної системи освіти, що містить мету, завдання, принципи, засоби, умови та інструментарій управління розвитком.

4. Розроблено організаційну структуру і зміст управління розвитком системи освіти на основі реалізації функцій: системно-прогностичної, соціально-екологічної, регіоноутворювальної, культурно-творчої, ціннісно-орієнтаційної, креативної, захисно-гуманітарної, нормативно-регулюючої.

Список використаної літератури

1. Артюхов М.В. Управление муниципальной образовательной системой: проблемы управления [Текст] / М.В. Артюхов. – М. : Педагогика-Пресс, 1999. – 136 с.

2. Артюхов М.В. Управление развитием муниципальной системы образования [Текст] : монография / М.В. Артюхов. – Томск : Изд-во Том. гос. ун-та, 1999. – 255 с.

3. Єльнікова Г.В. Наукові основи розвитку управління загальною середньою освітою в регіоні [Текст] : монографія / Г.В. Єльнікова. – К. : ДАККО, 1999. – 303 с.

4. Подобед В.И. Модель управления региональным центром педагогического образования [Текст] / В.И. Подобед. – СПб. : ИОВ РАО, 1998. – 184 с.

Григораш В.В. Управление развитием муниципальной системы образования

Статья посвящена разработке и характеристике прогностической модели управления развитием муниципальной системы образования.

Ключевые слова: муниципальная система образования, прогностические модели управления развитием муниципальной системы образования, цель, принципы, условия, виды, средства, инструментарий управления развитием муниципальной системы образования.

Grigorash V. Control of a municipal education system

This article is intended for the design and performance prediction model development management of the municipal education system.

Key words: municipal education system, the development of predictive models of management of the municipal education system, the purpose, principles, conditions, forms, tools, tools development management of the municipal education system.